re ab aliis: Sed paternitas sub formæ hypostaticæ conceptu, in signo antecedente generationem, non distinguit Patrem a Filio; cum in illo priori Filius adhuc non intelligatur: Ergo nec Patrem in tali signo in ratione personæ constituit.

56 Ad objectum respondeo distinguendo Majorem: per illum conceptum & formalitatem, per quam tribuit incommunicabilitatem, primariam, concedo Majorem: secundariam, seu supponentem aliam priorem, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam persona constituitur per primam incommunicabilitatem: hanc autem non præstat relatio, sub expresso relationis conceptu, nam ut sic supponit originem, & hæc supponit constitutam personam, & consequenter prout sic relatio supponit incommunicabilitatem priorem, & personam constitutam. Sicut relatio Spiratoris, quamvis sit incommunicabilis personæ præcedenti ut termino voluntatis, non tamen constituit personam, quia illius incommunicabilitas prima non est, sed aliam priorem supponens, & origo sub conceptu originis etiam est incommunicabilis; quia tamen priorem incommunicabilitatem ex proprio conceptu supponit, non constituit personam, sed illam constitutam supponit.

57 Ad confirmationem respondetur negando Majorem: licet enim constitutivum rei debeat esse distinctivum illius ab aliis, non tamen necesse est, quod illam actu ab aliis distinguat. Sicut id quo Adam, antequam essent alii homines, constituebatur, actu illum ab aliis non distinguebat, sed solum distinctivum illius erat. Unde licet conceptus subsistentiæ, seu formæ hypostaticæ, actu non distinguat Patrem a Filio, in signo antecedenti generationem, in quo Filius nondum intelligitur; quia tamen potest illum a Filio distinguere, & essentialiter exigit connecti cum respectu ad terminum, quo Pater actu a Filio distinguitur, per illum Pater in ratione personæ constituitur. Solutio est D. Thomæ q. 8. de potent. art. 3. ad 7. ubi hæc scribit: *De ratione hypostasis duo necesse est esse, quorum primum est, quod sit per se subsistens & in se divisa: secundum est, quod sit distincta ab aliis hypostasibus ejusdem naturæ. Si tamen contingat in eadem natura alias hypostases non esse, nihilominus hypostasis erit: sicut Adam, quando non erat alia hypostasis in humana natura. Semper ergo necessarium est intelligere hypostasim generantem, ante generationem, quantum ad id quod hypostasis subsistit in se una existens, non tamen in quantum est ab aliis hypostasibus ejusdem naturæ distincta, si per solam hujusmodi generationem alia hypostases ejusdem naturæ originantur. Sicut Adam non fuit distinctus ab aliis hypostasibus ejusdem naturæ, priusquam mulier ex ejus costa formaretur, & ejus filii ab eo propagarentur. In Divinis autem non multiplicantur hypostases, nisi per processionem aliarum personarum ab una: prius ergo est intelligere hypostasim Patris, in quantum est subsistens, quam generationem, non tamen in quantum est distincta ab aliis hypostasibus ejusdem naturæ, quæ non procedunt nisi hac generatione supposita.*

58 Objicies quinto: Non minus est de rationis actione naturam supponere, quam de ratione relationis ut exprimentis respectum ad terminum, præsupponere personam: Sed in sententia frequenti apud Thomistas, quam in Tractatu de attributis disp. 2. art. 1. ut probabiliorem defendimus, actio intelligendi, qua substantialis est & subsistens, non supponit constitutam divinam naturam, sed illam primo constituit: Ergo pariter paternitas divina, etiam sub expresso relationis conceptu, Patris personam constituere potest.

59 Respondeo primo, negando Majorem: ratio enim actionis immanentis, cum sit actus perfectus, & non habeat rationem actionis, nisi tantum grammaticaliter, non consistit in egressu a principio, sicut actio transiens & prædicamentalis, sed in ratione ultimæ actualitatis, in qua nulla egressio importatur.

Secundo data Majori, distinguo Minorem: Intellectio divinam naturam constituit, sub conceptu explicativo operationis & egressionis a principio, nego Minorem: sub ratione ultimæ actualitatis gradus intellectivi, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Ex hoc enim solum potest inferri, quod sicut actio intelligendi, sub conceptu ultimæ actualitatis, constituit divinam naturam, non autem sub conceptu egressionis a principio: ita paternitas, non sub conceptu respectus ad terminum, sed sub ratione formæ hypostaticæ personam constituit.

60 Objicies ultimo: Ratio formæ hypostaticæ & relationis in paternitate non distinguuntur virtualiter, sed sunt duæ tantum formalitates, aut munia inadæquata illius. Ergo quidquid dicitur de una, debet etiam affirmari de alia; & per consequens si paternitas, ut forma hypostatica, constituit personam, illam etiam constituit, ut est relatio.

61 Respondeo primo, plures Theologos non improbabiliter admittere distinctionem virtualem, saltem inadæquatam, inter rationem formæ hypostaticæ, & relationis, fundatam in divina eminentia, ratione cujus una indivisibilis entitas æquivalet pluribus perfectionibus, in creaturis realiter distinctis, & ad diversas lineas pertinentibus, relationi scilicet, & subsistentiæ. Sed quidquid sit de hoc

Respondeo secundo, dato Antecedente, negando Consequentiam: nam de secunda Trinitatis persona verum est dicere, quod est verbum creaturarum, & quod non est filius illarum; & tamen ratio verbi & ratio filii non distinguuntur virtualiter. Divinitas etiam unitur mentibus Beatorum ut species, non autem intellectio, vel natura, & tamen in probabiliori sententia, species, intellectio, & natura, sunt una & eadem formalitas, absque virtuali discrimine. Item in Verbo Divino ratio termini vitalis, & repræsentationis, non distinguuntur virtualiter; & tamen uniri potest mentibus Beatorum, prout est repræsentatio actualissima, & non potest uniri sub ratione termini vitalis intellectionis. Cur ego similiter de paternitate, ut est forma hypostatica, affirmari non poterit, quod Patrem in ratione personæ constituat, & negari de illa ut est relatio? quamvis conceptus formæ hypostaticæ & relationis identificentur in illa sine virtuali discrimine. 62

§. IV.

Alia argumenta solvuntur.

63 Licet ex dictis §. præcedenti plura argumenta, quibus probari solet personas divinas per aliquid absolutum constitui, facile dissolvi possint; ut tamen illorum solutio melius percipiatur, ea breviter hic proponemus, ac diluemus.

64 Objiciunt ergo primo: Nulla persona habet per propriam actionem formam sui constitutivam, cum rei constitutio ad actionem supponatur: Sed Pater habet paternitatem per propriam actionem, scilicet per generationem; cum ideo sit Pater, quia generat: Ergo paternitas non constituit Patrem in esse personæ.

Secundo, Si pater pro priori ad generationem, per paternitatem in ratione personæ constitueretur, sequeretur quod foret Pater, quamvis per impossibile non generaret: Sed hoc absurdum & chimericum est: Ergo & illud. Probatur sequela: Quod prius est alio, esset, posteriori per impossibile ablato: Ergo si pro priori ad generationem Pater in ratione personæ per paternitatem constituatur, esset Pater quamvis per impossibile non generaret.

65 Tertio, Id quod producto termino oritur, non potest terminum constituere, alias idem a seipso oriretur: Sed relatio filiationis oritur producto termino; hæc enim est differentia inter actionem & relationem, quod actio est caussativa termini, relatio autem posito termino oritur: Ergo filiatio divina secundam Trinitatis personam non constituit terminum generationis, sed illam in ratione termini constitutam supponit, & consequenter etiam in ratione personæ.

66 Denique: Juxta Philosophum 5. Physic. ad relationem non datur per se motus, nec per se actio: Ergo relatio non potest constituere terminum per se actionis: Sed persona Filii est terminus per se actionis generativæ; Ergo non constituitur per relationem in ratione personæ.

67 Hæc tamen argumenta ex principiis supra statutis facile dilui possunt. Unde ad primum, concessa Majori, distinguo Minorem: Pater habet per propriam actionem paternitatem, ut relatio est, concedo Minorem: ut est forma hypostatica, nego Minorem, & Consequentiam. Vel distinguo Consequens, distinctione Minoris, & concedo consequentiam de paternitate, sub conceptu relationis: nego autem de paternitate, sub conceptu formæ hypostaticæ.

68 Ad secundum nego sequelam Majoris: ad cujus probationem, concesso Antecedente, nego Consequentiam. Licet enim pro priori ad generationem, Pater per paternitatem, ut habet rationem subsistentiæ, & formæ hypostaticæ in ratione personæ constitutus intelligatur, non tamen in ratione Patris; cum hæc denominatio supponat generationem, & oriatur a paternitate, ut relatio est, sub qua formalitate, & conceptu in illo priori non intelligitur. Unde licet Pater per paternitatem in ratione personæ constituatur, non sequitur illum futurum Patrem, licet non generaret; quia paternitas, prout Patrem in esse Patris constituit, supra generationem fundatur, ac proinde nequit intelligi manere, generatione sublata.

Nec etiam sequitur (ut tacitæ objectioni occurramus) mansuram primam Trinitatis personam, si Filium non generaret: nam cum primarius ille conceptus, sub quo paternitas personam Patris constituit, sit inadæquatus quidam conceptus differentialis ipsius paternitatis, imbibens in se secundarium, & intime cum illo connexus intra lineam relationis, non potest primarius manere, secundario per impossibile ablato; & cum secundarius manere non possit, generatione sublata, consequens fit, quod nec primarius possit intelligi manere, sublata generatione.

69 Ad tertium, concessa Majori, distinguo Minorem, illamque concedo de relatione quæ est accidens, nego autem de relatione quæ substantia est: hæc enim, licet sub conceptu explicato referentis intelligatur posito termino oriri; sub conceptu tamen subsistentis, & formæ hypostaticæ, non oritur posito termino, sed terminum actionis per se

primo

primo constituit. Filiatio autem divina non est relatio accidentalis; sed subsistens; & substantialis: & ideo quamvis sub expresso conceptu referentis non constituat terminum, sed intelligatur subsequi ad terminum constitutum; sub ratione tamen subsistentis, & formæ hypostaticæ, non sequitur ad positionem termini, sed Filium in ratione termini & personæ constituit. Et per hoc patet solutio ad ult. argum. Major enim distinguenda est & concedenda de relatione accidentali ac inhærente; neganda vero de relatione substantiali & subsistente.

§. V.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

70 Ex dictis in hoc articulo, infertur personas divinas per origines activas & passivas non constitui. Ita D. Thomas hic art. 2. & alii Theologi communiter, contra D. Bonaventuram, & Richardum a S. Victore.

71 Probatur primo: Prius est aliquid constitui in suo esse, quam operari: Ergo Pater prius concipitur constitutus in esse personæ, quam generans Filium; & per consequens nequit per generationem in ratione personæ constitui. Idem patet de Filio: nam generatio passiva non est forma dans esse formaliter, sed via ad formam formaliter constituentem: Petrus enim v. g. non habet esse formaliter per suam nativitatem, sed tantum vialiter; quia scilicet nativitas inducitur humanitas, illum formaliter constituens in esse hominis: Ergo Filius in Divinis non constituitur in esse personæ formaliter per nativitatem, aut passivam generationem, sed tantum vialiter, quatenus est via ad filiationem formaliter constituentem. Quo argumento usus est D. Thomas q. 8. de potentia art. 3.

Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio. Constitutivum rei debet significari ut manens in illa, non autem ut ab illa egrediens, vel in illam tendens: Sed origo activa significatur ut egrediens a persona, passiva autem, ut in personam tendens: Ergo origo, in quantum talis, non est forma constituens personam.

72 Confirmatur amplius: Constitutivum rei habentis esse fixum & permanens, debet significari ut fixum & permanens, non ut viale: Sed origo activa, vel passiva, non significatur ut aliquid fixum & permanens, sed ut habens esse viale; persona autem divina aliquid permanens est: Ergo origo activa vel passiva non est forma constitutiva illius. Quæ etiam est ratio D. Thomæ hic art. 2.

73 Idem corollarium suaderi potest ex principiis disp. 2. statutis. Ibi enim ostendimus, originem in Deo, tam activam, quam passivam, importare in recto aliquid absolutum, & de connotato solum & in obliquo dicere relationem ut modificantem: v. g. generatio activa consistit in intellectione divina, ut est in Patre, & prout per relationem paternitatis modificatur: generatio vero passiva consistit in eadem intellectione, ut communicata Filio, & per relationem filiationis modificata. Ex qua doctrina, ibidem fuse statuta, hoc potest argumentum confici. Origo tam activa quam passiva in recto aliquid absolutum est. Atqui constitutivum personæ divinæ non est absolutum in recto, sed respectivum; cum sit incommunicabile, & distinguens realiter personam, quod soli respectivo potest competere: Ergo origo sive activa, sive passiva, personas divinas non constituit.

§. VI.

Solvuntur argumenta in contrarium.

74 Objicies primo: Fulgentius lib. 1. de fide ad Petrum cap. 1. sic ait: *Quid aliud est genuisse, quam natum esse; aliquidque procedere, quam genuisse, & natum esse: manifestum est quod alius est Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus.* Ubi per origines distinguit divinas personas. Item Damascenus lib. 1. de fide cap. 2. dicit *Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, omnino esse unum, excepta ingeniti, generationis, & processionis proprietate.* Et ipse D. Thomas hic art. 2. quamvis dicat personas constitui prius & principalius relationibus, addit tamen constitui etiam aliquo modo per origines.

75 Respondeo hæc omnia testimonia posse explicari de constitutivo quasi a posteriori, & quoad nos: quia nos ex reali processione unius personæ ab alia, colligimus, primarium divinarum personarum constitutivum esse ipsas relationes. Specialiter vero ad Augustinum respondet D. Thomas quæst. 8. de potentia art. 3. ad 14. per nomina originum, ipsum intellexisse ipsas relationes originum; quod manifestius est de Damasceno.

Ad ipsum vero D. Thomam dicendum est, quod cum origines, secundum id quod addunt supra actus essentiales, pertineant ad lineam relationum, sintque ipsæ relationes sine distinctione virtuali, reipsa potest dici quod origines ad constitutivum personarum pertineant, hoc ipso quod relationes ad illud pertinent. Sicut quia intellectus, species intelligibilis, & intelligere pertinent ad eamdem lineam, re ipsa illa omnia pertinent ad constitutivum naturæ divinæ. Cum hoc tamen stat, quod loquendo de constitutivo divinarum personarum, secundum nostrum modum concipiendi, sicut loquimur in præsenti, debemus dicere personas constitui relationibus, non originibus, propter rationes adductas. Et ideo notanter hic S. Doctor ait: *Nostro modo concipiendi personas constitui non originibus, sed relationibus.*

76 Objicies secundo. Primum rei distinctivum est etiam ejus constitutivum: Sed generatio activa distinguit Patrem ab aliis personis divinis, cum conveniat Patri, & repugnet Filio, & Spiritui Sancto; & alias est prior paternitate, utpote fundamentum illius, & consequenter primo distinguit: Ergo Patrem in esse personæ constituit.

77 Respondeo concessa Majori, distinguendo secundam partem Minoris: est prior paternitate, sub explicito relationis conceptu, concedo Minorem: sub formalitate & conceptu subsistentiæ, seu formæ hypostaticæ, nego Minorem, & Consequentiam. Licet enim distinctio præstita Patrigeneratione activa, sit prior illa quam præbet relatio ut referens, non tamen est prior illa quam præstat personæ Patris paternitas, ut forma hypostatice subsistens; & consequenter non generatione activa, sed paternitate sic sumpta, Patrem in esse personæ constituit.

78 Dices, generatio passiva est prior filiatione, etiam ut habet rationem subsistentiæ, & formæ hypostaticæ, cum sit veluti fieri illius: Ergo Filius per originem passivam in ratione personæ constituitur.

Sed nego consequentiam: licet enim generatio passiva filiationem præcedat prioritate a quo, se habet tamen ut aliquid viale & fluens, non vero ut aliquid fixum & permanens, quod ad rationem constitutivi requiritur, ut patet ex supra dictis.

79 Instabis: Licet origo passiva, sub explicito conceptu originis, se habeat per modum fluxus & viæ; sub conceptu tamen subsistentis, quem implicite importat, se habet ut aliquid fixum & permanens: Ergo sub illo conceptu implicito personam Filii poterit constituere. Consequentia probatur: licet enim relatio non explicet rationem subsistentiæ & formæ hypostaticæ, quia tamen illam implicat, potest personam Filii constituere: Ergo pariter idem poterit præstare generatio passiva.

Similе argumentum fieri potest de origine activa; quamvis enim paternitas, sub explicito relationis conceptu, non constituat Patris personam, sed constitutam supponat; sub conceptu tamen subsistentis quem implicat, illum, per nos, constituit in ratione personæ: Ergo pariter, quantumvis origo activa, sub explicito conceptu egressionis & viæ non constituat, sed supponat personam Patris, sub conceptu tamen subsistentis, quem implicite importat, poterit illam constituere.

80 Respondeo concesso Antecedente, negando Consequentiam: ad cujus probationem, nego similiter Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia respicientia termini, quam relatio explicat, non repugnat inhærentiæ, vel subsistentiæ; immo taliter relatio explicat respectum ad terminum, quod alterum horum petit; inhærentiam relatio creata, & subsistentiam divina: conceptus autem explicitus viæ, non petit permanentiam implicitam; ut constat in generatione creata, quæ quamvis pro explicito inhæreat, non tamen permanenter inhæret, sed vialiter & transeunter: idemque de divina est dicendum, quod nempe explicet rationem viæ; & licet implicet subsistentiam, & revera permanens sit; ex vi tamen conceptus quem explicat, non exposcit permanentiam, quam exigere deberet, ut secundum conceptum implicitum subinduere posset rationem formæ hypostaticæ, & esse constitutivum personæ. Ex quo patet responsio ad similem instantiam, quæ de origine activa procedit, & discrimen, quod inter paternitatem & generationem activam reperitur.

DISPUTATIO XII.

De Æqualitate, & similitudine divinarum Personarum.

Ad quæstionem 42. Divi Thomæ.

Prætermittimus quæ de actibus notionalibus docet Sanctus Thomas quæst. 41. quia de illis, & de illorum principiis disputatione secunda fuse pertractatum est, agendo de processionibus divinarum Personarum; & solum hic agimus de illarum æqualitate & similitudine, de qua idem Sanctus Doctor disserit quæstione 42.

ARTICULUS UNICUS.

An similitudo & æqualitas divinarum Personarum sint relationes reales, vel rationis?

§. I.

Præmittuntur quæ de fide sunt certa, & referuntur sententiæ.

1 SUpponimus tamquam certum de fide, personas divinas esse inter se perfectissime similes & æquales. Illa enim (ut docet Aristoteles 5. Metaph. c. 5.) similia & æqualia dicuntur quorum una est qualitas, & quantitas: sumendo qualitatem vel stricte, prout convenit rebus creatis, vel large prout idem significat quod forma; & quantitatem pro extensione abstrahente ab extensione dimensiva, seu molis, & ab extensione perfectionis & virtutis: Sed personæ divinæ in eadem divinitatis forma, & in eadem essendi magnitudine communicant: Ergo sunt perfectissime similes, & æquales. Unde in Symbolo Athanasii sic habetur; *Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus sanctus*, Et ibidem personæ divinæ coæternæ dicuntur & coæquales. Item Psal. 109. versu 1. Filius dicitur sedere a dexteris Patris: Et in fine ejusdem Psalmi e contra Pater describitur ut sedens ad dexteram Filii, subditur enim: *Dominus a dexteris tuis*. Non quod personæ divinæ mutent sedes, & modo Filius ad dexteram Patris, modo Pater ad dexteram Filii sedeat: sed ut designetur, nullam inter illas graduum aut dignitatum distinctionem, sed perfectissimam in gloria, majestate, potentia, & perfectione inveniri æqualitatem:

2 Sed in contrarium objici potest hoc difficile argumentum: Cui deficit aliqua dignitas & perfectio alteri competens, non est illi æqualis in dignitate & perfectione: Sed Filio deest dignitas aliqua & perfectio Patri conveniens: Ergo in dignitate & perfectione non est Patri æqualis: Probatur Minor: Paternitas est aliqua dignitas & perfectio: Sed illa convenit Patri, & non Filio: Ergo aliqua dignitas competens Patri, non convenit Filio.

Huic argumento variis modis occurrunt hi, qui censent relationes divinas perfectionem relativam ad essentiam superaddere. Sed vera illius solutio est, quam tradit D. Thomas hic art. 4. ad 7. ubi docet perfectionem, magnitudinem, & dignitatem, non dici relative, sed absolute tantum in Deo. Unde perfectio, magnitudo, & dignitas paternitatis non est distincta, sed omnino eadem cum magnitudine, perfectione, & dignitate filiationis; ac proinde, licet Filio non conveniat paternitas, convenit tamen illi magnitudo, perfectio, & dignitas paternitatis. Et e contrario, quamvis Patri non conveniat filiatio; in eo tamen reperitur magnitudo, dignitas, & perfectio filiationis. Ex quo ulterius fit, ut cum distinctione oppositioneque relationum, subsistat omnimoda personarum æqualitas.

Nec valet si instes: Paternitas est aliqua dignitas & perfectio: Sed paternitas convenit Patri, & non Filio: Ergo aliqua dignitas conveniens Patri, non convenit Filio: Non valet, inquam, ut enim docet D. Thomas mutatur ad aliquid, in quid est, ex negatione relationis, infertur negatio absoluti: quia licet paternitas perfectio & dignitas sit, non est tamen dignitas aut perfectio relativa, sed absoluta. Unde sicut illa consequentia: Paternitas est essentia divina: Sed paternitas convenit Patri, & non Filio: Ergo essentia conveniens Patri, non convenit Filio: non valet, quia essentia Patris absoluta est, paternitas est relatio. Ita consequentia facta non tenet, propter eumdem defectum.

3 Objicies secundo: Persona cui non convenit alterius potentia, non est illi in potentia æqualis: Sed Filio non convenit aliqua potentia Patris: Ergo non est æqualis Patri in potentia. Major patet, Minor autem probatur, Filio non convenit potentia generandi, alias posset generare alium filium sibi similem, quod implicat: Sed hæc potentia convenit Patri: Ergo Filio non convenit aliqua potentia Patris.

4 Huic argumento supra disp. 2. fuse satisfecimus unde breviter respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad probationem distinguo Majorem: Filio non convenit potentia generandi, sumpta generatione active, concedo Majorem: sumpta passive, nego Majorem: & concessa Minori, nego Consequentiam. Nam eadem potentia est in Patre & Filio, in Patre, ut active generet, in Filio ut passive generetur; ac proinde nulla potentia convenit Patri, quæ non competat Filio, etsi non conveniat utrique sub eodem respectu. Ita D. Thomas hic art. 6. ad 3. & q. præcedenti art. 6. ad 1. ac pluribus aliis in locis.

5 Instabis: Ex hac solutione & doctrina saltem sequitur esse aliquam potentiam activam in Patre, quæ non sit Filio, & consequenter ambos non esse in potentia activa æquales. Probatur sequela: Potentia generandi, sumpta active generatione, est aliqua potentia: sed hæc convenit Patri, & non Filio, ex concessis: Ergo aliqua potentia activa reperitur in Patre, quæ non convenit Filio.

Præterea ex eadem responsione sequitur Spiritum sanctum non esse æqualem Patri in potentia: Ergo ex illa tollitur divinarum personarum æqualitas. Probatur sequela: Potentia generandi est in Patre, & non in Spiritu sancto, active vel passive sumpta generatione; cum Spiritus sanctus nec generare, nec generari possit: Ergo si ideo Pater & Filius sunt æquales in potentia generandi, quæ est in Patre ut generet, est in Filio ut generetur, Spiritus sanctus non erit æqualis in potentia Patri. 6

Ad primam instantiam respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo Majorem: est aliqua potentia activa, sumpta absolute, nego Majorem: est aliqua potentia activa, ut modificata paternitate, concedo Majorem, & concessa Minori, nego Consequentiam. Vel distinguo Consequens: Aliqua potentia activa non convenit Filio, sumpta absolute, nego. Ut modificata per paternitatem, concedo. Nam potentia generativa non est potentia distincta in ratione potentiæ, ab omnipotentia, vel intellectu Patris, sed est omnipotentia, vel intellectus prout in Patre. Unde ut potentia generandi active, non conveniat Filio, sufficit quod illi non competat respectus paternitatis: ac proinde, cum ex negatione potentiæ generandi active infertur negatio potentiæ activæ, vel neganda est consequentia; quia mutatur ad aliquid in quid, id est; ex negatione relationis infertur negatio alicujus absoluti: vel claritatis gratia potest consequens data distinctione distingui. Ita colligitur ex doctrina Divi Thomæ hic articulo 6. ad 3. 7

Dices: Aliqua operatio convenit Patri, quæ repugnat Filio: Sed cui convenit operatio, convenit potentia operativa; & cui operatio repugnat, potentia operativa non convenit: Ergo aliqua potentia activa convenit Patri, quæ Filio non convenit. Probatur: Generatio sumpta active est aliqua operatio: Sed generatio sic sumpta convenit Patri, & repugnat Filio: Ergo aliqua operatio convenit Patri, quæ Filio repugnat. 8

Respondeo negando Majorem. Ad probationem distinguo Majorem: Generatio sumpta active est aliqua operatio, sumpta absolute, nego Majorem. Est aliqua operatio, ut modificata paternitate, concedo Majorem; & concessa Minori, nego Consequentiam. Vel distinguo Consequens: Ergo aliqua operatio convenit Patri, quæ Filio repugnat, sub conceptu actualitatis & operationis, nego: quæ Filio repugnat, ut modificata relatione paternitatis, concedo. Quæ distinctio constat ex supra dictis, & traditur a D. Thoma in 1. dist. 31. q. 1. art. 1. ad 2.

Ad secundam instantiam nego sequelam: Ad probationem dicatur, generationem sumptam passive consistere in passivo intelligi, connotata filiatione: licet autem filiatio non conveniat Spiritui sancto, convenit tamen illi passivum intelligi, & per consequens convenit illi generatio passiva, pro eo quod importat in recto: & quia solum id quod in recto importat, perfectionem dicit, convenit Spiritui sancto passiva generatio, quoad omnem suam perfectionem; & consequenter, Spiritus sanctus æqualis est Filio; quia defectus connotati non additis perfectionem, æqualitati non obstat. 9

His igitur suppositis, de quibus nulla est inter Doctores Catholicos controversia: restat ut examinemus, an relationes similitudinis & æqualitatis divinarum personarum, reales sint, vel rationis. In cujus difficultatis resolutione duæ sunt celebres sententiæ omnino oppositæ. Prima affirmat hujusmodi relationes esse reales in Deo, & inter se distinctas ex natura rei: Ita Scotus in 1. dist. 32. quæst. unica, quem sequuntur ejus Discipuli, Rada 1. parte controversia 26. art. 3. Smising disput. 2. de Trinit. quæst. 3. Franciscus Felix cap. 9. de Trinitat. difficult. 2. & alii. 10

Secunda sententia, huic opposita, nullam relationem realem, præter quatuor relationes originis, agnoscit in Deo: unde relationem æqualitatis & similitudinis divinarum personarum asserit esse rationis. Ita docent communiter Theologi cum D. Thoma hic art. 1. ad 4. & pluribus aliis in locis.

§. II.

Sententia Scoti rejicitur.

DIco igitur, relationem æqualitatis inter divinas personas, non esse realem, sed rationis. 11

Probatur primo: Ut relatio sit realis, requiritur realis non solum extremorum, sed etiam fundamentorum distinctio: Sed fundamentum æqualitatis divinarum personarum est idem, nempe magnitudo essentiæ, quæ est eadem numero in illis: Ergo quamvis reliquæ distinguantur personæ, non tamen referuntur relatione reali æqualitatis, idemque dicendum est de relatione similitudinis. Minor patet, Major autem, quam negant Adversarii, ostenditur primo. Relatio non solum a subjecto dependet, sed etiam a fundamento: Ergo ut realis sit, requiritur realis non solum subjectorum, sed etiam fundamentorum distinctio.

Præterea, Ut aliqua relatio sit realis, exigitur realis distinctio subjectorum, quæ primo referuntur per illam: Sed subjecta primo relata relatione æqualitatis & similitudinis sunt fundamenta: Ergo ut æqualitas aut similitudo sit realis, requiritur realis distinctio non solum extremorum, sed etiam fundamentorum. Major est evidens, Minor autem, in qua est difficultas, suadetur primo. Æqualitas, supra quam relatio æqualitatis fundatur, est passio quantitatis: Ergo primo convenit quantitati, & ratione illius quanto; ac proinde quantitas est quæ primo refertur relatione æqualitatis.

Secundo, Duo quanta ideo æqualia sunt, quia habent quantitates æquales: Ergo ideo referuntur relatione æqualitatis, quia prius quantitates, æqualitatem fundantes, invicem referuntur; & consequenter subjecta primo relata relatione æqualitatis, sunt ipsa fundamenta. Qua ratione utitur Cajetanus hic art. 2.

12 Respondent Scotistæ, fundamenta relationum æqualitatis & similitudinis non referri ut quod, sed tantum ut quo, non formaliter (hoc enim modo sola relatio refertur) sed ut quo fundamentaliter, sunt enim rationes quibus extrema constituuntur subjecta referibilia; ut autem referantur ut quo, distinctio realis unius fundamenti ab alio necessaria non est, ut constat in actione & passione, quæ fundant relationem secundi generis, & consequenter referuntur ut quo, & tamen realiter non distinguuntur.

13 Sed contra: Duæ quantitates non solum ut quo, sed etiam ut quod sunt extensæ; ut quod etiam sunt bicubitæ, vel tricubitæ; Ergo non solum ut quo, sed etiam ut quod sunt æquales; & consequenter non solum ut quo, sed etiam ut quod referuntur relatione æqualitatis. Idemque argumentum fit de duabus qualitatibus, quæ ut quod sunt intensæ aut remissæ, & consequenter ut quod sunt similes vel dissimiles.

Deinde: Licet inter actionem & passionem non intercedat distinctio realis entitativa, bene tamen distinctio modalis, aut realis formalis, ut docetur in Philosophia: Sed magnitudo essentiæ, quæ fundat relationem æqualitatis inter personas divinas nulla distinctione reali in Patre & Filio distinguitur: Ergo illud exemplum magis confirmat, quam infirmet nostram sententiam.

14 Secundo probatur conclusio: Ex sententia Scoti sequitur dari in Deo prædicata realia solo numero distincta: Consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Sequela patet: Relatio æqualitatis, qua Pater respicit Filium, solum numero distinguitur ab altera relatione, qua Filius respicit Patrem: sicut relationes similitudinis, quibus Petrus & Paulus ad invicem referuntur, distinguuntur solum numero: Ergo si relationes illæ sint reales, dantur in Deo formalitates, & prædicata realia, solum numero distincta. Falsitas autem Consequentis ostenditur primo. Distinctio solum numerica a materia desumitur, ut docet D. Thomas pluribus in locis: Sed in Deo non est materia: Ergo nec distinctio numerica.

Secundo, Quæ solum numero differunt, sunt composita compositione metaphysica ex actu & potentia: Sed talis compositio repugnat Deo, cum sit actus purissimus: Ergo & numerica distinctio.

Tertio, Cui essentialis est singularitas, repugnat multiplicatio numerica; unde probant Theologi Deum non posse numero multiplicari, quia essentialiter est singularis: Sed singularitas est de essentia cujuslibet prædicati divini: Ergo implicat esse in Deo prædicata realia solum numero distincta. Major patet, Minor autem probatur. Quodlibet prædicatum divinum est ens a se, & per essentiam: Sed enti a se & per essentiam, sicut existentia essentialiter convenit, ita & singularitas, quam existentia supponit: Ergo & singularitas est de essentia cujuslibet prædicati divini.

Quarto, Quod prædicatum aliquod numero multiplicatur, ex limitatione provenit, ratione cujus non continet quidquid pertinet ad speciem, seu totam perfectionem speciei, unde Petrus, quia numerice a Paulo distinguitur, limitate naturam speciei participat; Sed limitatio repugnat omni prædicato divino: Ergo implicat esse in Deo prædicata realia, solum numero distincta.

Denique falsitas supra dictæ sequelæ probatur. Omnis Dei formalitas est per se ipsam individua: Sed quod per seipsum individuum est, non potest multiplicari numero: Ergo nulla Dei formalitas potest numero multiplicari. Minor patet, Major autem probatur. Quod per seipsum individuum non est, individuatur per aliud: Sed nulla Dei formalitas potest per aliud individuari; alias resultaret in Deo compositio, cum omne quod ex alio & alio coalescit, compositum sit: Ergo omnis Dei formalitas, & omne prædicatum divinum, individuum est per seipsum. Quo argumento usus est D. Thom. 1. contra Gentes cap. 42. ut probaret Deum esse unum.

15 Tertio probatur conclusio ex alio absurdo & inconvenienti, quod sequitur ex Scoti sententia. Si enim æqualitas & similitudo divinarum personarum essent relationes reales, sequeretur in Deo dari plures relationes reales quam quatuor: Consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam: Ergo & Antecedens. Sequela Majoris est evidens: nam relationes æqualitatis & similitudinis sunt reales, & a relationibus originis formaliter ex natura rei distinctæ, ut docent Scotus & ejus Discipuli: Ergo dantur in Deo plures relationes reales quam quatuor: unde ipsemet Scotus loco supra citato in qualibet persona divina duas relationes similitudinis, duas æqualitatis, & duas identitatis constituit, quarum una ad unam personarum, & altera ad aliam refertur: ex quibus resultant decem & octo relationes reales; & adjunctis quatuor relationibus originis, resultant viginti duæ relationes reales in Divinis. Immo ulterius juxta numerum attributorum, quæ in sententia Scoti ex natura rei differunt inter se, & ab essentia, relationes reales similitudinis deberent multiplicari. Quæ omnia (ut inquit Vasquez) frivola sunt, & a communi Theologorum sensu penitus aliena.

§. III.

Scotistarum fundamenta solvuntur.

ARguunt in primis Scoti Discipuli contra præcedentem conclusionem. Si æqualitas personarum relatio realis non esset, maxime quia fundamentum illius, nempe magnitudo essentiæ, non distinguitur realiter in personis divinis; Sed hæc ratio nulla est: Ergo æqualitas personarum est relatio realis. Major est præcipuum fundamentum nostræ sententiæ, Minorem ultro multipliciter ostendunt. Primo, quia paternitas & filiatio in creaturis sunt relationes reales: Sed fundamentum paternitatis non distinguitur realiter a fundamento filiationis: Ergo ut relationes sint reales, non est necessaria distinctio realis fundamentorum. Probatur Minor: Fundamentum paternitatis est generatio activa, & fundamentum filiationis, passiva generatio: Sed actio & passio realiter non distinguuntur: Ergo fundamentum paternitatis creatæ non distinguitur realiter a fundamento filiationis. Simile argumentum fieri potest de paternitate & filiatione divina: Fundamentum enim paternitatis divinæ est ipsum intelligere, filiationis vero ipsum intelligi: Sed actualis intellectio in Deo non distinguitur realiter a passivo intelligi: Ergo fundamenta paternitatis & filiationis divinæ non sunt realiter distincta. 16

Secundo probatur Minor principalis, Relatio æqualitatis fundatur in unitate quantitatis; Sed quando quantitas, vel magnitudo, est una numero in diversis subjectis, est major unitas: Ergo est perfectius relationis æqualitatis fundamentum. Et per consequens, si quando quantitates aut magnitudines sunt diversæ in subjectis, resultat in illis relatio realis æqualitatis, a fortiori illa exurget, quando unica tantum quantitas aut magnitudo in illis reperitur. 17

Tertio, cum fundamenta relationum æqualitatis realiter multiplicantur, non fundant quatenus distincta sunt, sed quatenus unum: alias non fundarent relationem æqualitatis, sed diversitatis: Ergo quando non multiplicantur realiter, fundant relationem realem. Patet Consequentia: nam posita caussa, etiam consurgit effectus: Ergo si caussa realitatis relationis est unitas magnitudinis, & unius distinctio ab alia materialiter se habet: posita unitate magnitudinis, & remota distinctione, realis consurgit relatio. 18

Denique Minor principalis suadetur. Si eadem numero quantitas constituatur in diversis subjectis, illa se respicient relatione reali æqualitatis; & tamen fundamentum in tali casu erit unum numero in illis: Ergo unitas essentiæ in tribus personis divinis non obstat, quominus relatione reali æqualitatis invicem referantur. 19

Respondeo concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem tripliciter responderi potest. In primis dici potest, fundamentum paternitatis & filiationis non esse generationem activam & passivam, sed potentiam generativam, & generabilitatem passivam, quæ in creaturis realiter distinguuntur; generationem autem activam & passivam esse solum conditiones requisitas, non ad esse prædictarum relationum, sed tantum ad fieri. Quæ doctrina suaderi potest; Tum quia fundamenta, cum sint caussæ efficientes relationum, & illarum subjecta ut quo, petunt durare quamdiu relationes durant: generatio autem activa & passiva transeunt, & permanent relationes: Tum etiam quia fundamentum debet esse in eodem subjecto, in quo est relatio fundata, cum sit ratio recipiendi illam: generatio autem activa (juxta probabiliorem sententiam) non in Patre, sed in Filio recipitur, ac proinde fundamentum paternitatis non est. 20

Secundo responderi potest; admisso prædictas relationes supra actionem & passionem fundari, negando Minorem, quod nempe realiter non distinguantur. Licet enim non distinguan 21

ſtinguantur realiter entitative, diſtinguuntur tamen realiter formaliter, vel ut alii volunt, diſtinctione modali; quod ſufficit ut poſſint relationes realiter diſtinctas fundare. Nam etſi diſtinctio fundamentorum ad realitatem relationis neceſſaria ſit, non tamen tanta debet eſſe in fundamentis diſtinctio, quanta in ipſis relationibus: ut conſtat in generatione activa & paſſiva, quæ in divinis realiter diſtinctæ non ſunt, pro eo quod dicunt in recto, ſed tantum ſecundum id quod important in obliquo; & tamen paternitas & filiatio realiter diſtinguuntur pro recto.

22 Tertio dici poteſt, quod licet ad relationem realem non ſit neceſſaria realis fundamentorum diſtinctio, ex conceptu relationis realis ut ſic; bene tamen ex conceptu relationis primi generis, quæ in unitate fundatur: nam, ut ſupra oſtendimus in hoc genere relationis ſubjecta primo relata ſunt fundamenta, ſecus in aliis generibus; & ideo realis fundamentorum dictio neceſſaria eſt ad realitatem relationis primi generis, eſto ad aliarum relationum genera requiratur. Ex quo patet ſolutio alterius argumenti, quod ibidem ſubjungitur, ſeu diſparitas ad aliud exemplum de paternitate, & filiatione divina, quod ibidem adducitur; paternitas enim & filiatio divina non ſunt relationes primi, ſed ſecundi generis.

Addo intellectionem divinam, non abſolute ſumptam, ſed ut connotantem paternitatem ſub munere originis, fundare paternitatem ſub munere referentis; & paſſivum intelligi, non abſolute, ſed prout connotans filiationem ſub munere originis paſſivæ, fundare illam ſub conceptu referentis; prout ſic autem realiter diſtingui, ſi non pro eo quod dicunt in recto, ſaltem pro eo quod de connotato important.

23 Ad ſecundam probationem Minoris principalis, diſtinguo Majorem: Relatio æqualitatis fundatur in unitate quantitatis ſingularis, nego Majorem: in unitate plurium quantitatum, concedo Majorem, Similiter diſtinguo Minorem quando quantitas vel magnitudo eſt una in diverſis ſubjectis, eſt major unitas; unius ſingularis quantitatis, concedo Minorem: duarum quantitatum, nego Minorem, & conſequentiam. Æqualitas enim, ut ſupra dicebamus, non eſt per ſe primo inter ſubjecta quanta, ſed inter quantitates: unde petit fundari ſupra unitatem quantitatum, ac proinde requirit unitatem, cum diſtinctione ipſarum quantitatum.

24 Ad tertiam probationem diſtinguo Antecedens: Non fundant quatenus diſtincta ſunt, ly *quatenus*, dicente rationem formalem fundandi, concedo Antecedens: dicente conditionem neceſſariam, nego Antecedens & Conſequentiam. Ad cujus probationem: diſtinguo Antecedens: poſita cauſſa, etiam conſurgit effectus, ſi adſint omnes conditiones ad illius productionem neceſſariæ, concedo Antecedens: ſi deſit aliqua conditio neceſſaria nego Antecedens, & Conſequentiam. Itaque licet diſtinctio quantitatis non ſit ratio formalis fundandi relationem æqualitatis, & propterea non ſit relatio diverſitatis, quæ diſtinctionem, tamquam rationem formalem fundantem, requirit: eſt tamen conditio ad illam fundandam neceſſaria: unde quando unitas tanta eſt, ut realem quantitatum diſtinctionem excludat, non poteſt realis relatio æqualitatis exurgere; & ideo, ſi unica & eadem numero quantitas eſſet in duobus ſubjectis, relatione reali æqualitatis non ſe reſpicerent; ſic ut nec duo parietes albi relatione reali ſimilitudinis referrentur, ſi in utroque eadem numero eſſet albedo, ut docent noſtri Thomiſtæ in Philoſophia, per quod patet ſolutio ad ultimam probationem.

25 Objiciunt ſecundo: Si relatio æqualitatis aut ſimilitudinis non eſſet realis, nec realiter diſtincta in perſonis divinis, maxime quia repugnat dari in Deo prædicata realia, ſolo numero diſtincta: Sed hæc ratio nulla eſt: Ergo &c. Major patet ex ſupra dictis, Minor vero probatur. Quamvis prædicatis Dei abſolutis repugnet numero multiplicari, non tamen prædicatis relativis: Sed æqualitas perſonarum eſt formalitas relativa: Ergo non repugnat illi numero multiplicari. Major probatur: Etſi enim prædicatis Dei abſolutis repugnet multiplicatio ſpecifica, non tamen prædicatis relativis; nam paternitas & filiatio in Divinis ſpecie differunt: Ergo idem dicendum eſt de multiplicatione numerica.

26 Reſpondeo conceſſa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, nego Majorem, & ad ejus probationem nego Antecedens: nam quæ diſtinguuntur ſpecie, conveniunt in genere: nulla autem formalitas Deo intrinſeca ſub genere continetur, alias eſſet compoſita ex genere & differentia, quod actui puro repugnat. Unde paternitas & filiatio in Deo non differunt diſtinctione ſpecifica, ſed in eſſentia ſunt idem; prout vero ab eſſentia diſtinctæ & in linea relativa, ſe totis differunt, & primo diverſæ ſunt, ſicut rerum differentiæ.

27 Dices, Non minus conveniunt paternitas & filiatio divina in ratione relationis, quam paternitas & filiatio creata: Sed quia iſtæ conveniunt in genere relationis, non ſunt ſe totis diverſæ, ſed ſpecifice diſtinctæ: Ergo paternitas & filiatio divina non diſtinguuntur ſe totis, ſed diſtinctione ſpecifica.

Sed nego Majorem: Nam paternitas & filiatio in creatis univoce in ratione relationis conveniunt; in Divinis vero ſolum analogice; analogia proportionalitatis, quia nihil poteſt ut genus, vel ut prædicatum univocum de Deo & creatis dici, nec de ipſis divinis prædicatis comparatis inter ſe. Prima univocatio repugnat, ratione dependentiæ creaturarum a Deo: ſecunda, ob divinorum tranſcendentiam; omne enim quod enuntiatur de Deo, vel de ejus formalitatibus, tranſcendit ipſas, nec ab eis poteſt perfecte præſcindi; & ideo tam ratio perſonæ, ut de tribus perſonis divinis enuntiatur, quam ratio relationis, dicuntur analogice analogia proportionalitatis, ut in fine quintæ diſputationis oſtenſum eſt.

§. IV.

Alia Scotiſtarum argumenta diluuntur.

PRæter argumenta propoſita, quibus Scotiſtæ Thomiſtarum fundamenta conantur infringere; alia proponunt, ad probandum relationes æqualitatis & ſimilitudinis in perſonis divinis reales eſſe, & non rationis.

In primis ſic arguunt: Quod Verbo convenit ex vi 28
proceſſionis, & adoratur ab Eccleſia, reale eſt, & non rationis: Sed Verbo convenit ex vi proceſſionis eſſe æquale Patri, & perſonarum divinarum æqualitas adoratione latriæ ab Eccleſia adoratur, ut patet ex illis verbis, quæ præfatione Miſſæ Feſti S. Trinitatis cantantur: *Ut in eſſentia unitas, & perſonis proprietas, ac in majeſtate adoretur æqualitas;* Ergo illa non eſt relatio relationis, ſed realis. Addunt quod Arius, & ejus ſequaces damnati ſunt ab Eccleſia, quia negaverunt perſonarum æqualitatem; Sed ridiculum eſt dicere, illos ab Eccleſia fuiſſe damnatos quod relationem aliquam rationis, & ante intellectus creati fictionem non exiſtentem, in perſonis divinis agnoſcere recuſaverint: Ergo relatio illa realis eſt, & ante omnem mentis fictionem in Deo exiſtens.

Reſpondeo æquale duobus modis ſumi, fundamentaliter 29
ſcilicet & formaliter: primo modo unitatem quantitatis, cum negatione exceſſus, importat: ſecundo dicit relationem realem, ſi adſint omnes conditiones ad illius reſultantiam neceſſariæ; rationis vero, ſi aliqua deſit. In priori acceptione divinarum perſonarum æqualitas ab Eccleſia adoratione latriæ adoratur, & Verbo convenit ex vi proceſſionis, ex vi cujus accipit Patris naturam; & hoc Ariani negabant, Filium creaturam eſſe aſſerentes, & conſequenter diverſæ naturæ a Patre, illique inferiorem; propter quod ab Eccleſia merito damnati ſunt. In ſecunda vero acceptione (nempe relativa & formali) æqualitas nec convenit ex vi proceſſionis Verbo, nec adoratur adoratione latriæ, nec de æqualitate ſic ſumpta cum Arianis olim controverſia fuit.

Arguunt ſecundo: Si divinarum perſonarum æqualitas 30
non eſſet relatio realis, ſed tantum rationis non conveniret perſonis divinis ab æterno, ſed tantum in tempore, cum ens rationis non exiſtat, niſi dependenter ab operatione & fictione intellectus creati, qui ab æterno non eſt: Conſequens eſt falſum, & abſurdum: Ergo & Antecedens.

Huic argumento reſpondent aliqui, negando ſequelam 31
Majoris, nam ens rationis (inquiunt) poteſt dupliciter exiſtere: primo exiſtentia ſui fundamenti, ſecundo exiſtentia propria: priori modo exiſtit ante intellectus apprehenſionem: ſecundo autem non niſi dependenter ab illa. Ut autem perſonæ divinæ ab æterno ſint & dicantur æquales, ſufficit quod relatio æqualitatis prima illo modo exiſtendi ab æterno exiſtat.

Sed hæc ſolutio & doctrina diſplicet: Tum quia exiſtentia realis non poteſt reddere niſi realiter exiſtens: ens rationis autem non poteſt exiſtere realiter, ſubindeque repugnat illud exiſtere per exiſtentiam realem fundamenti. Tum etiam, quia ens rationis eſt illud quod habet ſolum eſſe objective in intellectu: At ſi exiſteret per exiſtentiam fundamenti, non haberet eſſe non ſolum objective in intellectu, ſed præter modum illum exiſtendi, alius ei competeret: Ergo ens rationis non poteſt exiſtere per exiſtentiam fundamenti. Unde

Reſpondent alii, relationem æqualitatis divinarum perſo- 32
narum ab æterno exiſtere, non vi actionis intellectus creati, ſed per eſſe objectivum quod habet in intellectu divino; cui ens rationis efficere non repugnat, ſicut de reſpectibus idearum docent plures ex Thomiſtis.

Sed hæc etiam ſolutio non placet. Nam ens rationis petit fieri per actionem intellectus, rem aliter ac eſt concipientis: unde cum hic modus concipiendi repugnet divino intellectui, omnia ut ſunt in ſe concipienti, nullum ens rationis poteſt ab illo formari; nec proinde exiſtere, per hoc quod habeat eſſe objectivum in intellectu divino, ut in Tractatu de ſcientia Dei diſput. 7. art. ... oſtendimus, agendo de ideis in mente divina exiſtentibus, & de reſpectibus, quibus illæ multiplicantur. His ergo ſolutionibus prætermiſſis.

Ad argu-

33 Ad argumentum reſpondeo, diſtinguendo ſequelam Majoris; æqualitas perſonis divinis ab æterno non conveniret, ſumpta formaliter, & prout relationem importat, concedo Majorem; ſumpta fundamentaliter, & prout dicit unitatem magnitudinis cum negatione exceſſus, nego Majorem, & ſub eadem diſtinctione Minoris, nego Conſequentiam. Ut enim in ſolutione præcedentis argumenti dicebamus, æquale duobus modis ſumitur, fundamentaliter ſcilicet, & formaliter: primo modo unitatem quantitatis cum negatione exceſſus importat: ſecundo, dicit relationem in tali unitate fundatam: priori modo æqualitas convenit perſonis divinis ab æterno, & independenter ab operatione & fictione intellectus creati, poſteriori autem modo illis competit ſolum in tempore, & ab operatione intellectus creati dependet. Quod autem, ut perſonæ divinæ ab æterno ſint & dicantur æquales, ſufficiat quod æqualitas primo modo ſumpta illis ab æterno conveniat, patet: nam idem, ſumptum formaliter, relationem rationis importat, quæ ab æterno non exiſtit; & tamen ab æterno Deus eſt, & dicitur idem ſibi. Relatio etiam Domini in Deo non eſt realis, ſed rationis: & tamen ante omnem intellectus fictionem, Deus eſt, & dicitur Dominus creaturarum; quia illi convenit fundamentum relationis Domini, nullo intellectu fingente. Item relatio filiationis Chriſti ad B. Virginem, non eſt realis, ſed rationis, ut docet D. Thom. 3. p. quæſt. 35. art. 5. & tamen quia fundamentum dictæ relationis convenit Chriſto ante intellectus fictionem, dicitur filius Virginis realiter, etiamſi nullus intellectus fingat relationem rationis. Ita ſimiliter in propoſito, perſonæ divinæ ab æterno ſunt & dicuntur æquales: quia ab æterno illis convenit fundamentum æqualitatis, quamvis relatio per quam æquales relative conſtituuntur, realis non ſit, ſed rationis; nec illis ab æterno, ſed in tempore conveniat.

34 Sed contra illam ſolutionem inſurgunt Scotiſtæ, & dicunt, primo, quod ex illa ſequeretur, de homine ut a parte rei exiſtente, prædicari quod ſit ſpecies; & de animali ut a parte rei exiſtente, quod ſit genus: Conſequens eſt falſum. Ergo &c. Sequela patet: nam homini a parte rei convenit fundamentum relationis ſpeciei, & animali fundamentum relationis generis: Ergo ſi perſonæ divinæ dicuntur æquales a parte rei, quia illis ut realiter exiſtentibus conveuit fundamentum relationis æqualitatis, de homine a parte rei exiſtente prædicabitur eſſe ſpeciem, & de animali eſſe genus.

35 Secundo, Juxta noſtram doctrinam non convenit perſonis divinis, ut a parte rei exiſtentibus, fundamentum relationis æqualitatis: Ergo de illis ut ſic non poteſt dici eſſe æquales. Conſequentia patet ex dictis, Antecedens probatur. Fundamentum relationis æqualitatis non eſt ſola unitas quantitatis vel magnitudinis, cum negatione exceſſus, niſi adjuncta diſtinctione unius quantitatis ab alia, ut ſupra docuimus: Sed hujuſmodi diſtinctio non convenit perſonis divinis, ut a parte rei exiſtentibus: nam licet inter ſe diſtinguantur proprietatibus relativis, eſſentia tamen unius ſupra quam fundatur æqualitas, non eſt a parte rei diſtincta ab eſſentia alterius: Ergo perſonis divinis, ut a parte rei exiſtentibus, non convenit fundamentum relationis æqualitatis.

36 Tertio, Effectus formalis ſine forma exiſtere nequit: Sed eſſe æquale, eſt effectus formalis relationis æqualitatis: Ergo ſine illa perſonæ divinæ, ut a parte rei exiſtentes, non poſſunt eſſe, nec dici æquales.

37 Denique, Si perſonæ divinæ ab æterno ſint & dicantur æquales; nulla relatione exiſtente, ſuperfluit omnino relatio æqualitatis: Sed hoc dici non debet: Ergo nec illud.

38 Hæ tamen inſtantiæ prædictæ ſolutioni non obſtant. Ad primam enim reſpondetur negando ſequelam & paritatem. Ratio autem diſcriminis eſt, quia fundamentum proximum relationis ſpeciei non convenit homini, ut a parte rei exiſtenti, ſed tantum remotum: ut autem denominatio nominis relativa ſubjecto conveniat, oportet ut fundamentum proximum illi competat. Et hoc in noſtro caſu contingit, nam fundamentum proximum relationis æqualitatis eſt unitas magnitudinis, cum negatione exceſſus, quod perſonis divinis convenit a parte rei. Et inſto argumentum in relatione dominii, quæ non niſi per intellectum convenit Deo, cum ſit rationis; & tamen Deus dicitur realiter Dominus, quia fundamentum prædictæ relationis convenit Deo: ex quo non infertur, idem dicendum eſſe de denominatione ſpeciei vel generis reſpectu hominis aut animalis.

39 Ad ſecundam, nego Antecedens. Ad cujus probationem, diſtinguo Majorem: ita ut diſtinctio unius quantitatis ab alia, ſit fundamentum, vel ratio fundandi relationem æqualitatis, nego majorem: diſtinctione ſe habente tantum ut conditione, & unitate ut ratione fundandi, concedo Majorem; & conceſſa Minori, nego Conſequentiam. Solum enim ſequitur, non convenire perſonis divinis a parte rei conditionem requiſitam ut ſequatur relatio æqualitatis, non autem quod fundamentum talis relationis illis realiter non conveniat.

Ad tertiam conceſſa Majori, diſtinguo Minorem: eſſe 40
æquale formaliter & relative, eſt effectus formalis relationis æqualitatis, concedo Minorem: eſſe æquale fundamentaliter, nego Minorem, & Conſequentiam; vel diſtinguo Conſequens, diſtinctione Minoris.

Ad ultimam nego ſequelam: Nam licet relatio æqualita- 41
tis ab intellectu noſtro conficta, neceſſaria non ſit ad eſſe divinarum perſonarum, nec ad illarum unitatem in eſſentia, neceſſaria tamen eſt, ut ab intellectu noſtro pro hoc ſtatu concipiantur æquales: nos enim viatores illas ut æquales concipere non poſſumus, niſi ad modum quo res creatæ conſtituuntur æquales, ac proinde non niſi relative, relatione conſecuta ad noſtram apprehenſionem: unde prædicta relatio ſuperflua cenſeri non debet; ſicut nec relatio dominii, in Deo, noſtram ſubſequens apprehenſionem, ſuperflua cenſetur: quamvis ad eſſe Dei nullatenus requiratur, nec ut realiter Dominus ſit.

Objiciunt ultimo Scoti Diſcipuli: Verbum Divinum, 42
cum ſit imago Patris refertur ad illum relatione ſimilitudinis: Sed hæc relatio, utpote eadem cum relatione filii, realis eſt, & non rationis: Ergo in perſonis divinis reperitur relatio realis ſimilitudinis.

Reſpondeo in Verbo Divino duplicem diſtingui a Theo- 43
logis relationem ſimilitudinis; unam, quæ ſupra unitatem eſſentiæ divinæ fundatur, alteram quæ licet unitatem illam ſupponat, vel connotet, ſupra illam tamen fundatur, ſed ſupra originem, vel expreſſionem, aut naturæ divinæ communicationem. Prima relatio eſt æquiparantiæ, hoc eſt ejuſdem denominationis in utroque extremo, & pertinet ad primum genus: altera eſt diſquiparantiæ, ſeu diverſæ denominationis in extremis, nec eſt primi, ſed ſecundi generis. Prima diſtinguitur a filiatione, non autem ſecunda. Prima denique (de qua ſolum in præſenti eſt quæſtio) non eſt realis, ſed rationis, eo quod ratio fundandi (unitas ſcilicet divinæ eſſentiæ) in utroque extremo non multiplicetur: altera vere realis eſt, quia illius fundamentum, ſcilicet paſſiva generatio, realiter diſtinguitur ab activa generatione, ſaltem ratione illius quod in obliquo importatur; ut antea explicatum eſt.

§. V.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis inferes, contra Raphaelem de Averſa hic 44
q. 2. ſect. 2. & quoſdam alios Recentiores; in perſonis divinis non dari relationem realem æqualitatis aut ſimilitudinis, fundatam in proprietatibus perſonalibus, & virtualiter diſtinctam a relationibus originis. Theologi enim, præter quatuor relationes originis, nullam aliam in Deo relationem realem agnoſcunt: Atqui ſi daretur relatio realis æquitatis, aut ſimilitudinis, ſupra paternitatem aut filiationem fundata, & virtualiter ab illis diſtincta, jam pluſquam quatuor relationes reales in Deo admittendæ eſſent, ut manifeſtum eſt: Ergo non datur talis relatio.

Denique. Si perſonarum divinarum ſimilitudo attende- 45
retur non ſolum ſecundum perfectiones abſolutas, ſed etiam ſecundum proprietates relativas, ſequeretur Filium eſſe magis ſimilem Patri, quam Spiritum ſanctum: Sed hoc abſurdum: Ergo & illud. Probatur ſequela: Filius enim aſſimilaretur Patri in relatione Spiratoris, in qua Spiritus ſanctus illi aſſimilari non poteſt: Ergo eſſet Patri ſimilior.

Præterea, cum relationes divinæ non gaudeant perfectione relativa, virtualiter a perfectione eſſentiæ diſtincta, ſed infinitam tantum eſſentiæ perfectionem implicite includant, ut ſupra diſput. 3. art. 5. oſtenſum eſt, ratione ſolum eſſentiæ poſſunt æqualitatem fundare: relatio enim æqualitatis fundatur in unitate magnitudinis ſeu perfectionis, cum negatione exceſſus, ut patet ex ſupra dictis.

Denique admiſſa adhuc alia ſententia, quæ docet relationes perfectionem relativam eſſentiæ ſuperaddere, concedenda non eſt inter divinas perſonas relatio æqualitatis aut ſimilitudinis, fundata in proprietatibus perſonalibus, quia, ut docet D. Thomas hic art. 1. ad 4. una relatio non poteſt aliam relationem fundare, alias daretur proceſſus in infinitum. Sed proprietates perſonales ſunt formaliter relationes: Ergo ſuper illas fundari non poteſt relatio realis æqualitatis aut ſimilitudinis.

Dices: Pater & Filius in ratione perſonæ conſtituuntur 46
proprietatibus relativis, & tamen ut ſic conſtituti referuntur ad Spiritum ſanctum, relatione Spiratoris, virtualiter diſtincta a paternitate & filiatione: Ergo relatio divina capax eſt ut referatur per aliam relationem realem, virtualiter diſtinctam.

Reſpondeo conceſſo Antecedente, diſtinguendo Conſequens: Relatio divina, ſumpta in abſtracto, capax eſt ut refera-

referatur, nego. Sumpta in concreto, & prout idem est quod persona, concedo. Sicut enim persona Patris, quamvis per relationem constituta in ratione personæ, est principium quod generationis, & refertur ut quod per paternitatem subconceptu referentis; ita Pater & Filius relationibus constituti, sunt principium quod processionis Spiritus sancti, & referuntur ut quod relatione Spiratoris. Hæc tamen relatio non fundatur in paternitate & filiatione, sed in spiratione activa utrique communi. Ex quo tantum sequitur, relationem divinam concretive sumptam (qua ratione idem est quod persona) esse capacem ut referatur ut quod, relatione, non in ipsa, sed in spiratione activa fundata, quod libenter fatemur: non autem quod possit esse fundamentum ulterioris relationis, per quam ipsa, in abstracto sumpta, referatur ut quod.

Quærunt hic aliqui, an personæ divinæ sint & dici debeant æquales, non solum in magnitudine & perfectione, sed etiam in æternitate & duratione? Ratio dubitandi est, quia inter illas reperitur prioritas & posterioritas originis, quæ ipsarum cœternitati videtur obstare.

De fide tamen certum est, personas divinas esse in duratione æquales. Hoc patet primo ex Symbolo Athanasii, ubi dicuntur esse unus æternus: At æternitatis unitas non patitur inæqualitatem durationis: Ergo tres personæ divinæ sunt in duratione æquales.

Secundo patet, quia duratio immutabilitatem consequitur, immutabilitas vero actualitatem: Sed tres personæ divinæ sunt ejusdem actualitatis, cum sint ejusdem essentiæ & existentiæ: Ergo sunt ejusdem immutabilitatis & consequenter ejusdem durationis.

Tertio, ut egregie discurrit D. Thom. hic art. 2. quod terminus productus non coexistat suo principio, vel provenit ex imperfectione principii, quia nempe non statim ab initio est perfectum omni perfectione; ut constat in puero, qui ob debilitatem virtutis generare non potest: vel quia agens liberum est, & pro sua libertate non statim producit effectum vel denique quia actio, per quam terminus producitur, est successiva: Sed nihil horum reperitur in processione divinarum personarum; nam Pater v. g. non ex electione libera, sed naturaliter Filium producit; illius etiam natura ab æterno fuit perfecta, actio quoque qua Filium producit, non est successiva: Ergo personæ divinæ cœternæ sunt, ac in duratione æquales. Unde, ut notat idem S. Doctor, supra q. 34. art. 2. ad 3. & super cap. 1. Joann. lect. 1. Filius, *splendor* Patris, in Scriptura appellatur, ut Patri cœternus ostendatur, sicut splendor est cœvus luci. Idem docet Ambrosius lib. 4. de fide, his verbis, *Lux splendorem generat, nec comprehendi potest, quod splendor luce posterior sit, aut lux splendore antiquior; quia ubi lumen, & splendor est; nec splendor potest esse sine lumine, quia & in splendore lumen, & in lumine splendor est. Unde & Apostolus splendorem gloriæ Filium dixit, quia splendor paternæ lucis est Filius: coæternus, propter virtutis æternitatem, inseparabilis, propter claritatis unitatem.*

48 Ad rationem vero dubitandi respondent aliqui, negando in Divinis reperiri prioritatem originis: quibus favere videtur D. Thomas hic art. 3. ubi concedit inter divinas personas ordinem sine prioritate, verbis fere mutuatis ex August. lib. 5. contra Maximinum cap. 14. Alii cum Scoto in 1. dist. 28. q. 3. talem prioritatem inter personas divinas admittunt. Cajetanus vero hic in commentario art. 3. censet esse dissensionem tantum de nomine; linguam cohibendam esse, nec concedendam prioritatem realem absolute, sed ad summum cum addito, nempe prioritatem realem originis. Quidquid tamen horum asseratur: persistit semper divinarum personarum coæternitas, & in duratione perfecta æqualitas; huic enim non officit prioritas realis originis, sed tantum prioritas durationis, & prioritas a quo realis causalitatis; quarum utramque fides relegat a personis divinis.

Agunt etiam hic aliqui de mutua ac reciproca unius personæ divinæ in alia existentia quæ a Latinis *Circuminsessio*, & a Græcis περιχώρησις, appellatur; & quærunt quot modis una persona dicatur esse in alia?

49 Huic quæstioni respondet D. Thomas hic art. 5. quamlibet personam divinam tribus modis esse in alia. Primo quidem ratione essentiæ, quæ omnibus personis communis est: Secundo ratione correlationis naturæ, qua unum relativum dicitur esse in alio secundum intellectum. Tertio ratione originis, quæ cum sit actio immanens, exigit ut id quod procedit, maneat in principio a quo procedit, & non separetur ab illo. Unde Zeno Veronensis Verbum Divinum *nobilem cordis Patris inquilinum* appellat. Et Tertullianus in Apolog. cap. 17. ait: *A matrice non recessit, sed excessit.* Item D. August. 7. de civit. primam Trinitatis personam, patrem & matrem simul appellat; ad significandum discrimen, quod inter Patrem Divinum & patres terrenos intercedit: hi enim filios extra se generant, ille vero in suo pectore, & divinitatis suæ visceribus, Verbum productum retinet, quo metaphoricæ materna quædam proprietas declaratur. Ad quod alludens Synesius, antiquissimus Doctor, hymno 3. de Patre æterno canit: *Tu pater & mater, radix & summus ramus, femina & mas: inest quod parit, inest quod pariturr.*

Idem in Spiritus sancti processione observavit Mussus Bituntinus, lib. de sacra historia, ubi hæc scribit: *Vivit Deus & spirat Spiritum. Vere, inquam, spirat, non emittit solum, sed attrahit & retinet. Si homo emitteret spiritum, & attraheret, non viveret. Porro alium aerem attrahit, alium emittit: sic spirat, ut respiret. At vero Deus eumdem spiritum a se emittit, & in seipso retinet: ideoque non tantum spirat, sed etiam respirat. Non emittit Spiritum suum, ut radix ramos, sed ut ignis calorem, lux lumen, ut mens sapientiam, amor amorem. Num separatur amor ab amante? Amor quidem extasim facit, quia impulsus est amantis: separationem tamen nullam infert, quia nexus est individuus, catena suavissima, qua invicem colligantur amantes, ut jam non sint duo, sed unum, in nobis unitate affectus, in Deo unitate etiam substantiæ, ob summam divinæ naturæ simplicitatem.*

Denique de hac ineffabili personarum divinarum circuminsessione, in quodam hymno canit Ecclesia.

In Patre totus Filius
Et totus in verbo Pater,

Et ipsemet Christus Joann. 14. perfectam illius intelligentiam usque ad claram Dei visionem differendam esse docet, dicens: *In illa die* (æternitatis scilicet & beatitudinis) *cognoscetis, quia ego in Patre; & Pater in me est.*

Ceterum licet in hac mortali vita, mirabilem hanc unius personæ in alia existentiam non valeamus perfecte cognoscere; possumus tamen illam participare, & aliquam ejus imaginem in nobis exprimere. Nam ut dicitur 1. Joann. 4. *Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Quæ verba Mellifluus Doct. expendens, sic ait: *Deus caritas est, quid perfectius? & qui manet in caritate, in Deo manet, quid securius? & Deus in eo quid jucundius?*

Tractant etiam hic aliqui de applicatione seu appropriatione essentialium divinis personis, de qua D. Thomas supra quæst. 39. art. 8. ubi quærit: *Utrum convenienter a sacris Doctoribus sint essentialia personis attributa?* Et respondet affirmative: Cum enim (inquit) Deum non cognoscamus nisi per creaturas, sicut quadrupliciter has cognoscimus, primo ut in se absolute, secundo ut sunt quid unum, tertio ut habent virtutem ad agendum, quarto ut dicunt habitudinem ad effectus: ita quadrupliciter cognosci potest Trinitas, & totidem modis attribuuntur illi essentialia. 50

In primis enim si considerentur personæ in se absolute, valet appropriatio Hilarii: dicentis, *Æternitas in principio, species in imagine, usus in munere*: æternitas enim recte appropriatur Patri, quia sicut æternitas non habet initium, ita nec Pater originem; pulcritudo Filio, quia illa tribus constat, nempe integritate, nam mutila sunt deformia; proportione ad exemplar, unde tabella apte exprimens monstrum, pulcra dicitur; & colore vivido, ac luce, quæ pulcritudinem animat. Hæc vero tria competunt Filio, ex vi suæ originis, quia habet totam Patris naturam, est illi similimus: & candor lucis æternæ. Item usus recte attribuitur Spiritui sancto, cum sit donum quo fruimur.

Juxta secundam considerationem valet attributio August. qui Patri appropriat unitatem, quia nihil supponit, cum sit persona improducta: æqualitatem Filio, quia æqualitas duo supponit, & importat unitatem, cum respectu ad alterum; & concordiam Spiritui sancto, quia est nexus Patris & Filii, ut fuse supra disput. 10. art. 2. declaravimus.

Juxta tertiam considerationem valet attributio communis, sive attendamus quæ propria sunt cuilibet personæ, sive dissimilitudinem illarum a creaturis: sic ex utroque capite Patri competit potentia, tum quia est principium omnium processionum, tum etiam quia est dissimilis patribus creatis, vetustate debilibus: Filio sapientia, tum ratione originis, cum sit Verbum & terminus cognitionis infinitæ Patris, tum dissimilitudinis a filiis creatis, ut plurimum juventute insipientibus: Bonitas Spiritui sancto, tum origine, quia est amor bonitatis increatæ, tum dissimilitudine ab amore creato, sæpe malo, & inordinato.

Tandem secundum ultimam considerationem valet attributio Pauli dicentis omnia ex ipso, per ipsum, & in ipso esse. Omnia enim sunt ex Patre, tamquam ex efficiente per potentiam; per Filium tamquam per exemplar & principium de principio creaturarum, & in Spiritu sancto, qui omnia continet; non quidem ratione idearum (nam verbo proprium est, sic continere omnia) sed ratione bonitatis Dei, qua res conservantur, & ad illum ut finem ultimum ordinantur.

DISPU-

DISPUTATIO XIII.

De Missione Divinarum Personarum.

Ad quæstionem 40. Divi Thomæ.

HÆc disputatio se habet per modum coronidis ad totum istum Tractatum: ultima enim consideratio comparativa personarum divinarum est in ordine ad creaturas, secundum quod dicuntur ad illas mitti, vel ad eas venire: unde de missione divinarum personarum ultimo loco cum Sancto Doctore hic agendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit missio, & quibus personis conveniat?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa & referuntur sententiæ?

1 MIssio in communi significat processionem seu egressionem ab aliquo, cum destinatione ad aliquem effectum, vel ad aliquem locum de novo: unde ad illam quatuor concurrunt, scilicet persona mittens, persona missa, terminus ad quem, & egressio seu processio ejus qui mittitur. Potest autem, ut docet D. Thom. hic art. 1. tripliciter fieri: vel per imperium, sicut dominus mittit servum in villam: vel per consilium, sicut medicus dicitur mittere Regem ad balnea: vel per originem, sicut flos emittitur ab arbore, radius a Sole, & rivus a fonte. Ex quo patet missionem reperiri in Divinis, seclusis tamen imperfectionibus, quæ in creaturarum missione contingunt: vere enim una persona ab alia egreditur (non per imperium, aut consilium, sed per originem) sitque speciali modo præsens creaturæ, non per loci mutationem, sed per novi effectus productionem. Unde D. Thomas in 1. ad Annibald. dist. 15. q. unica art. 1. egregie observat, quod in missione creaturæ quatuor reperiuntur; unum ex parte mittentis, scilicet auctoritas; alterum ex parte missi scilicet separatio ejus a mittente; tertium ex parte termini a quo, scilicet loci mutatio; quartum ex parte termini ad quem, scilicet effectus aliquis, ad quem producendum persona missa destinatur. Et subdit, primum & ultimum, quia perfectionis sunt, convenire personis divinis; licet enim in Divinis non detur auctoritas per modum imperii, bene tamen per modum originis: secundum vero & tertium, quia imperfectionem dicunt, a missione divinarum personarum relegari. Et articulo præcedenti in responsione ad 3. docet, quod licet Angeli superiores non mittantur, quia non possunt mitti sine loci mutatione, quæ illis non convenit, bene tamen personæ divinæ, nam illæ non mutant locum cum ad nos mittuntur.

2 Hæc sunt certa & indubitata apud Theologos. Sed dissidium ac disputatio est inter illos, pro quo supponat divina missio; an pro ipsa productione effectus, quæ temporalis est; an vero pro processione & origine personæ divinæ, quæ ab æterno illi competit? Quidam missionem in solo temporali effectu collocant: alii in sola origine, per quam personæ missæ communicatur potentia, & voluntas producendi effectum temporalem, ratione cujus fiat novo modo præsens creaturæ.

§. II.

Vera sententia statuitur.

3 DIco tamen, nec solam processionem æternam, nec solum effectum temporalem, esse missionem, sed illam pro utraque supponere, & utrumque importare, in recto quidem ipsam personarum originem, in obliquo vero, novum effectum in creatura productum.

Probatur primo ex D. Thoma hic art. 2. ad 3. ubi ait: *Missio includit processionem æternam, & aliquid addit, scilicet temporalem effectum;* subindeque illud inter missionem & generationem ponit discrimen, quod missio importat habitudinem ad principium, in ordine ad terminum temporalem, generatio autem in ordine ad terminum æternum.

Favet etiam Augustinus lib. 2. de Trinit. c. 5. ubi ait: *A Patre exire, & venire in hunc mundum, mitti est.*

4 Probatur secundo: Missio divina essentialiter importat originem a persona mittente: Ergo non est solum operatio Dei externa & temporalis, sive novus modus essendi in creatura, sed origo æterna personæ missæ, ut connotans operationem æternam & temporalem. Consequentia patet, probatur Antecedens. Missio personæ divinæ essentialiter importat exitum a persona mittente: Sed hic exitus nequit esse alius, quam origo æterna ab illa: Ergo essentialiter importat talem originem. Major est certa, missio siquidem essentialiter dicit egressionem ex eo a quo fit: Minor vero probatur. Duplex tantum est egressio a mittente: una moralis, consistens vel in imperio, ratione cujus inferiores a superiori sive domino, & Angeli a Deo dicuntur mitti & egredi; vel in precibus, aut consilio, sive suasione, ratione quorum in humanis homo dicitur mitti ab alio homine ad aliquod munus, sive officium exercendum: altera est physica, consistens in naturali origine, ratione cujus radius v. g. dicitur emitti a Sole ad illuminandum: Sed egressio quam essentialiter importat divinæ personæ missio, nequit esse moralis; utpote quæ abstrahi non potest ab imperfectione, vel in persona missa, vel in persona mittente, ut constat: Ergo debet esse physica, consistens in origine naturali.

Probatur tertio: Si missio non supponeret pro origine 5
seu exitu a mittente, prout connotat effectum in creatura productum, aut producendum, sed tantum pro ipsa productione effectus, non esset ratio, cur Pater non diceretur mitti; cum producat effectum temporalem quem connotat missio aliarum personarum, scilicet gratiam: opera enim ad extra indivisa sunt, & toti Trinitati communia, ut communiter docent Theologi, & D. Augustinus egregio exemplo declarat: *Cytharam*, inquit, *respice; ut musicum melos sonis dulcibus reddat, tria pariter adesse videntur, ars, manus & chorda, & tamen unus sonus auditur. Ars dictat, manus tangit, chorda resonat, nec ars, nec manus sonum reddunt. Tria operantur, sed sola chorda resonat: cum chorda autem pariter ars & manus operantur. Sic non Pater, nec Spiritus sanctus susceperunt carnem, & tamen cum Filio pariter operantur.*

§. III.

Solvitur objectio ex auctoritate D. Thomæ desumpta.

6 COntra hanc conclusionem proponi potest argumentum ex auctoritate D. Thomæ desumptum. Nam S. Doctor in 1. dist. 15. q. 1. art. 2. referens opinionem, quæ dicebat missionem in Divinis consistere, non in aliquo relativo, sed in aliquo essentiali, subdit: *Et hoc mihi verius videtur, consideratæ virtute vocabuli: missio enim, secundum rationem sui nominis, non dicit exitum ab aliquo sicut a principio, a quo missio esse habeat; sed solum in ordine ad effectum missionis ponitur auctoritas alicujus ad missum.* Et ibid. ad Annibaldum q. unica art. 2. *Alii*, inquit, *dicunt, quod missio significat principalius quod essentiale est, & hoc videtur verius:* Atqui effectus de novo productus in creatura, est id quod in missione est essentiale, utpote a tota Trinitate, non vero origo, quæ est quid personale: Ergo in doctrina D. Thomæ, vel missio personæ divinæ consistit solum in novo effectu, seu in novo modo essendi in creatura ad quam terminatur, juxta primum locum; vel saltem, juxta secundum, principalius consistit in illo effectu, subindeque non de connotato solum ipsum importat.

Pro solutione hujus objectionis, notat missionem perso- 7
næ divinæ duobus modis posse considerari, primo secundum denominationem præcise quam habet ex termino ad quem, secundo quoad entitatem suam. Si primo modo consideretur, ut eam consideravit D. Thom. locis in objectione citatis, verum est quod non consistit, saltem principaliter, in aliquo notionali; quale est origo sive processio æterna personæ missæ; sed in aliquo essentiali, quod est effectus de novo productus in creatura, utpote cum ab eo, tamquam a termino ad quem, non vero ab ipsa origine æterna, desumatur missionis denominatio. Cum hoc tamen stat, quod si loquamur de eadem missione, non quoad denominationem præcise, sed quoad entitatem denominatam; ipsa magis principaliter importet originem, & solum de connotato novum & specialem effectum ad quem terminatur in creatura.

§. IV.

Corollaria notatu digna.

EX dicto colliges primo, missionem divinarum perso- 8
narum sic posse definiri, aut describi: *Missio est processio originis a mittente, cum novo modo existendi in alio.*

Colliges secundo, non posse unam personam seipsam mit- 9
tere licet possit seipsam dare, quia sicut nulla persona procedit a se, ita nec mittitur a se.

Colliges tertio, Patrem æternum a nullo mitti, etsi 10
seipsum det, aut veniat cum aliis personis, ad inhabitandum in anima per gratiam sanctificata. Patet etiam hoc corollarium: quia persona Patris a nullo procedit, cum sit innascibilis, & totius divinitatis fontale principium. Addo quod, sicut omne mobile reduci debet ad aliquod primum movens immobile, ne fiat processus in infinitum, sic & omne missum ad aliquod mittens non missibile, ut egregie observat D. Thom. primo ad Annibaldum ubi supra art. 3. Ergo cum in Divinis Filius mittat Spiritum sanctum & ipse a Patre mittatur, Pater a nullo mitti potest.